

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატამ მნიშვნელოვანი განმარტება გააკეთა დემოკრატიულ საზოგადოებაში სიტყვისა და გამოხატვის, აგრეთვე პრესის თავისუფლებასთან დაკავშირებით.

განხილული სამოქალაქო საქმე ეხება ა. ფ-ის სარჩელს, რომლითაც მან მიმართა თბილისის საქალაქო სასამართლოს მოპასუხე შპს გაზეთ „ასავალ-დასავალის“ მიმართ და მოითხოვა მორალური ზიანის ანაზღაურება იმ საფუძველით, რომ მოპასუხე გაზეთში მის შესახებ გამოქვეყნდა ცილისწამებლური წერილი, რამაც შელახა მისი პატივი, ღირსება და საქმიანი რეპუტაცია.

თბილისის საქალაქო სასამართლოს და შემდეგ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით ა. ფ-ის სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა და მოპასუხეს მის სასარგებლოდ დაეკისრა მორალური ზიანის ანაზღაურება 3000 ლარის ოდენობით.

უზენაესმა სასამართლომ, იხელმძღვანელა რა საქართველოს კონსტიტუციისა და „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისი მუხლებით, აგრეთვე ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის ევროპული სასამართლოს პრაქტიკით, მიიღო ახალი გადაწყვეტილება, რომლითაც გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება და დააკმაყოფილა, შპს გაზეთ „ასავალ-დასავალის“ სარჩელი.

უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილების თანახმად, გამოხატვის თავისუფლება წარმოადგენს დემოკრატიული საზოგადოების ერთ-ერთ ფუნდამენტურ საფუძველს, მისი განვითარებისა და პიროვნების თვითრეალიზების მთავარ პირობას, ამიტომ დემოკრატიულ საზოგადოებაში გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვა მხოლოდ იშვიათად შეიძლება აღმოჩნდეს აუცილებელი. ასეთი აუცილებლობის ფარგლები კიდევ უფრო მცირდება, როცა საქმე პრესის თავისუფლებას ეხება, ვინაიდან პრესის თავისუფლებას ძალიან მაღალი ღირებულება გააჩნია დემოკრატიულ საზოგადოებაში და მისი შეზღუდვაც განსაკუთრებულ გამართლებას მოითხოვს. ასეთია ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა. ამ პრაქტიკით დადგენილ სტანდარტებს შეესაბამება ასევე საქართველოს კანონი „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“.

უზენაესმა სასამართლომ განმარტა, რომ ცილისწამების განსაზღვრისათვის აუცილებელი პირობაა ფაქტისა და მოსაზრების (აზრის) გამიჯვნა, ვინაიდან „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ კანონის მიხედვით, აზრი დაცულია აბსოლუტური პრივილეგიით და, შესაბამისად, შეფასებითი მსჯელობა არ შეიძლება მიჩნეულ იქნეს ცილისწამებად. განსახილველ საქმეში უზენაესმა სასამართლომ მიიჩნია, რომ სადავო წერილში მითითებული გამონათქვამები მხოლოდ მისი ავტორის მოსაზრებების გავრცელებას ემსახურებოდა, რომელიც ასახავდა ამ უკანასკნელის სუბიექტურ დამოკიდებულებას მოსარჩელის პიროვნების მიმართ და არ შეიცავდა კონკრეტული ფაქტების მტკიცების

პრეტენზიას. ანუ ეს იყო მხოლოდ მოპასუხის სუბიექტური აზრი (მსჯელობა, თვალსაზრისი) და არა ობიექტური გარემოებებიდან გამომდინარე ფაქტების დამტკიცების მცდელობა, ამიტომ იგი არ შეიძლება მიჩნეულიყო ცილისწამებად.

უზენაესმა სასამართლომ ასევე განმარტა რომ, როდესაც კერძო პირები მოღვაწეობენ საზოგადოებრივი მნიშვნელობის საკითხების სფეროში და მონაწილეობას იღებენ ამ საკითხების საჯარო განხილვაში პრესისა თუ მასმედიის სხვა საშუალებებით, კრიტიკისადმი მათ მეტი მოთმინება მოეთხოვებათ. ამიტომ, საზოგადოებრივი ინტერესის საკითხებზე დებატებში მონაწილეობის დროს კერძო პირის მიმართ შეურაცხმყოფელი ტერმინების გამოყენება შესაძლებელია არ იქნეს მიჩნეული ცილისწამებად. განსახილველ საქმეში უზენაესმა სასამართლომ მიიჩნია, რომ, ვინაიდან მოსარჩელე მოღვაწეობდა საზოგადოებრივი მნიშვნელობის საკითხების სფეროში და მონაწილეობას იღებდა ამ საკითხებზე გამართულ საჯარო დისკუსიებში, ამიტომ მას კრიტიკისადმი მეტი მოთმინება მოეთხოვებოდა. აქედან გამომდინარე, უზენაესმა სასამართლომ ჩათვალა, რომ, მოცემულ შემთხვევაში, ცალკე აღებული სადავო გამონათქვამები, შესაძლოა შეურაცხმყოფელიც ყოფილიყო, მაგრამ საგაზეთო სტატიის მთელი კონტექსტის გათვალისწინებით, ეს გამონათქვამები უნდა შეფასებულიყო როგორც საზოგადოებრივი ინტერესის მქონე თემატიკაზე საჯარო დისკუსიის დროს მოპასუხის მიერ საკუთარი შეხედულების მკვეთრი (უხეში) ფორმით გამოხატვა. ასეთი გამოხატვის მიმართ კი მოსარჩელეს თმენის მეტი ვალდებულება გააჩნდა, ამიტომ ეს გამოხატვა ექცეოდა ძირითადი უფლებით დაცულ სფეროში და გამორიცხავდა გაზეთის პასუხისმგებლობას.

თბილისი

სამოქალაქო საქმეთა პალატა

შემადგენლობა:

პაატა ქათამაძე (თავმჯდომარე, მომხსენებელი)

ვასილ როინიშვილი, ბესარიონ ალავიძე

საქმის განხილვის ფორმა – ზეპირი განხილვის გარეშე

საკასაციო საჩივრის ავტორი – შპს გაზეთი „ა-ი“

მოწინააღმდეგე მხარე – ა. ფ-ი

გასაჩივრებული გადაწყვეტილება – თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 8 ივნისის გადაწყვეტილება

კასატორის მოთხოვნა – გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმება და ახალი გადაწყვეტილებით სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმა

დავის საგანი – მორალური ზიანის ანაზღაურება

ა დ წ ე რ ი ლ ო ბ ი თ ი ნ ა წ ი ლ ი :

1. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიას სარჩელით მიმართა ა. ფ-მა მოპასუხეშპს გაზეთ „ა-ის“ მთავარი რედაქტორის, ლ. ნ-ის მიმართ. მოსარჩელემ მოითხოვა მოპასუხისათვის მის სასარგებლოდ მორალური ზიანის ასანაზღაურებლად 10000 ლარის დაკისრება, აგრეთვე, მოპასუხისათვის გაზეთ „ა-ში“ ორი წერილის გამოქვეყნების დავალება (ტომი I, ს.ფ. 2-12, 47-48).

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2010 წლის 27 ოქტომბრის გადაწყვეტილებით ა. ფ-ის სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა: შპს გაზეთ „ა-ის“ რედაქტორ ლ. ნ-ს მოსარჩელის სასარგებლოდ დაეკისრა მორალური ზიანის ანაზღაურება 1500 ლარის ოდენობით; დანარჩენ ნაწილში სარჩელი არ დაკმაყოფილდა (ტომი I, ს.ფ. 1441-158).

პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება მოდავე მხარეებმა გაასაჩივრეს სააპელაციო წესით.

ა. ფ-მა სააპელაციო საჩივრით მოითხოვა სარჩელის დაუკმაყოფილებელ ნაწილში გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმება და ახალი გადაწყვეტილებით სარჩელის სრულად დაკმაყოფილება (ტომი I, ს.ფ. 164-173).

შპს გაზეთ „ა-ის“ სააპელაციო საჩივრის მოთხოვნას წარმოადგენდა საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილების გაუქმება სარჩელის დაკმაყოფილებულ ნაწილში და ახალი გადაწყვეტილებით მის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმა (ტომი II, ს.ფ. 30-40).

2. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 8 ივნისის გადაწყვეტილებით შპს გაზეთ „ა-ის“ სააპელაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდა, ამ გადაწყვეტილებით დაკმაყოფილდა ა. ფ-ის სააპელაციო საჩივარი, გაუქმდა თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2010 წლის 27 ოქტომბრის გადაწყვეტილება მორალური ზიანის ანაზღაურების მიზნით თანხის დაკისრების ნაწილში და ამ ნაწილში მიღებულ იქნა ახალი გადაწყვეტილება, ა. ფ-ის სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა: შპს გაზეთ „ა-ის“ რედაქტორს (მთავარ რედაქტორს) ლ. ნ-ს მოსარჩელის სასარგებლოდ დაეკისრა 3000 ლარის გადახდა.

სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ საქალაქო სასამართლომ სწორად დაადგინა საქმის ფაქტობრივი გარემოებები, რის გამოც სრულად გაიზიარა უდავო და დადგენილი სადავო ფაქტები. აღნიშნული ფაქტები შემდეგში მდგომარეობს:

მოსარჩელე ა. ფ-ი არის ენათმეცნიერი, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, რომელსაც გამოცემული აქვს ათზე მეტი წიგნი და გამოქვეყნებული აქვს მრავალი სტატია;

სამეცნიერო ხასიათის პუბლიკაციის პარალელურად, წლების განმავლობაში, მოსარჩელეს გამოქვეყნებული აქვს რამდენიმე ათეული სტატია საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ საკითხებზე (მათ შორის, – პოლემიკური ხასიათის);

მოპასუხე შპს გაზეთ „ა-ის“ რედაქტორი (მთავარი რედაქტორი) ლ. ნ-ი ამავე დროს არის შპს გაზეთ „ა-ის“ მფლობელი (გამომცემელი) და დირექტორი;

სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ საქალაქო სასამართლომ სწორად შეაფასა გადაწყვეტილების 3.2.6 და 3.2.7 პუნქტებში მითითებული გარემოებები და მართებულად ჩათვალა შემდეგი წინადადებები უხამსობად:

1. ...”სნაიპერმა” ფ-მა ...მიუშვირა სასროლად თავისი უზნეო უკანალი?";

2. მეგრული სიტყვებისგან შემდგარი წინადადება – „სკანი მიკატყორინალი ცუდეს გაცვენუ, სი რუნგუ კოჩი“.

სააპელაციო სასამართლოს მოსაზრებით, აღნიშნული გამონათქვამები არღვევდა საზოგადოებში დამკვიდრებულ ეთიკურ ნორმებს, რაც თავისთავად, როგორც ზნეობრივად, ისე სამართლებრივად გასაკიცხ ქმედებას წარმოადგენდა.

სააპელაციო სასამართლომ არ გაიზიარა აპელანტ შპს „ა-ის“ მოსაზრება, რომ დავა უნდა გადაწყვეტილიყო მხოლოდ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად. სააპელაციო სასამართლომ ჩათვალა, რომ მოსარჩელის მოთხოვნის ნორმატიულ საფუძვლად მხოლოდ დასახელებული კანონის მე-6 მუხლი – სასამართლო

გარანტიები – არ შეიძლებაოდა მიჩნეულიყო. სასამართლოს განმარტებით, მართალია, ამ კანონის მუხლები უზრუნველყოფენ პატივისა და ღირსების შელახვის შემთხვევაში სამართლებრივ გზას, მაგრამ თავისთავად მოთხოვნის უზრუნველყოფის პრობებს არ ქმნიან. კანონის მე-13 მუხლი საუბრობს მტკიცებულებათა მოძიების ვალდებულებაზე და არა მოთხოვნის ნორმატიულ საფუძველზე. შესაბამისად, თავად ამ ნორმის დეფინიციიდან გამომდინარე, მითითებული მუხლისსახით სახეზეა ღირსების და პატივის სამოქალაქო რეგულირების შემავსებელი ნორმა, რაც საკითხის სამოქალაქო კოდექსით გადაწყვეტის წინაპირობას ქმნის.

სააპელაციო სასამართლომ ასევე განმარტა, რომ ადამიანის პატივი აბსოლუტურად დაცულ სამართლებრივ სიკეთეს განეკუთვნება. ადამიანის პატივი, როგორც მისი ღირსების შემადგენელი ნაწილი, დაცულია საქართველოს კონსტიტუციის მე-17 მუხლით. პატივის შელახვა, ისევე როგორც საკუთრების ხელყოფა, მიუთითებს დამრღვევის ქმედებაში მართლწინააღმდეგობის არსებობაზე. სააპელაციო სასამართლომ დაასკვნა, რომ მოპასუხის ზემოთ დასახელებული გამონათქვამები პატივის შემლახავია.

სააპელაციო სასამართლოს შეფასებით, მოსარჩელის მიმართ ადგილი ჰქონდა ცილისწამებას. ვ.ხ-ა გაზეთ „ა-ის“ 2009 წლის 2-8 ნოემბრის ნომერში წერს: „...ა. ფ-ს იცნობენ როგორც კაცს, რომელიც ცეცხლზე ნავთს ასხამდა სამოქალაქო ომის ავბედით წლებში და სამეგრელოს შესეულ ბანდებს „ინტელექტუალურ“ მხარდაჭერას უწევდა. აი, ეს არის „სასახელო“ ფაქტი, რომლითაც ფ-ი საქართველოს უახლეს ისტორიაში შევა“... სამოქალაქო ომი დამთავრდა, მაგრამ არ დამთავრებულა ის ფ-ისთვის – მეგრელთმომპოვების სინდრომით დაავადებული ეს ასაკოვანი კაცი კვლავ სანგარში ზის და „სროლას“ აგრძელებს”.

სააპელაციოსასამართლომ აღნიშნა, რომ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მიზნებიდან გამომდინარე, ტერმინი „ფაქტი“ უნდა განვასხვავოთ ტერმინ „შეფასებისგან“, რადგან ეს უკანასკნელი არის კონსტიტუციით დაცული აზრის გამოხატვა. განსახილველ შემთხვევაში, სააპელაციო სასამართლომ ჩათვალა, რომ გამონათქვამი: ალ. ფ-ს იცნობენ როგორც კაცს, რომელიც ცეცხლზე ნავთს ასხამდა სამოქალაქო ომის ავბედით წლებში და სამეგრელოს შესეულ ბანდებს „ინტელექტუალურ“ მხარდაჭერას უწევდა – მკითხველს აწვდიდა ინფორმაციას ობიექტურად მომხდარის შესახებ და საიმისოდ გამოდგებოდა, რომ შეექმნა ადრესატებისათვის წარმოდგენა ობიექტურად მომხდარ ფაქტზე. ამ თვალსაზრისით მისი გადამოწმება შესაძლებელი იყო (შესაძლებელი იყო ობიექტურად გადამოწმებულიყო, მართლაც უწევდათუ არა ასეთ დახმარებას მოსარჩელე სამეგრელოს შესეულ ბანდებს).

სააპელაციო სასამართლოს განმარტებით, „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-16 მუხლი იძლევა იმის წინაპირობას, თუ სამართლებრივი დავის პროცესში რომელი მხარე ატარებს მტკიცების ვალდებულებას, როდესაც არსებობს ვარაუდი, რომ ზიანის მიმყენებელმა იცოდა მის მიერ გამჟღავნებული გარემოებების უზუსტობის შესახებ. ამ შემთხვევაში მტკიცების ტვირთი გადადის ზიანის მიმყენებელზე, რომელმაც უნდა ამტკიცოს, რომ არ იცოდა იმის თაობაზე, რომ მის მიერ გამჟღავნებული ფაქტი – მოსარჩელე სამეგრელოს შესეულ ბანდებს „ინტელექტუალურ“ მხარდაჭერას უწევდა –

მცდარი იყო. ამგვარი მტკიცება მოპასუხეს არ განუხორციელებია. სპეციალური კანონის თანახმად, ცილისწამება განმარტებულია როგორც არსებითად მცდარი ფაქტის შემცველი და პირისათვის ზიანის მიმყენებელი, მისი სახელის გამტეხი განცხადება, რასაც, მოსარჩელის მიმართ ჰქონდა ადგილი. ასეთ შემთხვევაში ზიანის მიმყენებლის ბრალეულობის განმსაზღვრელად უბრალო დაუდევრობაც საკმარისია. ამ დაუდევრობის შედეგად მოსარჩელისათვის მიყენებულ მორალურ ზიანში მოიაზრება ის გარემოება, რომ ამგვარი ცრუ ფაქტების გამავრცელებელი გამონათქვამები, უკვე აღიბეჭდა მკითხველთა ცნობიერებაში.

სააპელაციო სასამართლოს მოსაზრებით, სადავო პუბლიკაციებში არსებული გამონათქვამების შეფასებად, თვალსაზრისად მიჩნევის შემთხვევაშიც კი მოსარჩელეს შეეძლო ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა. მართალია, შეფასებები არ ექვემდებარება კლასიფიკაციას ჭეშმარიტება-არაჭეშმარიტების ნიშნის მიხედვით, მათ არ ძალუძთ წარმოშვან ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება და ისინი აგრეთვე ნეგატიური აზრის თავისუფლად გამოხატვის კატეგორიას მიეკუთვნება, მაგრამ როდესაც კრიტიკა მიაღწევდა შეურაცხმყოფელი გამონათქვამების ზღვარს, ანუ, როდესაც გამონათქვამის შეურაცხმყოფელი ხასიათი წინა პლანზე გადმოინაცვლებდა, შეფასებითი აზრის გავრცელება მართლსაწინააღმდეგო და დასჯადი იქნებოდა. ასეთ შემთხვევაში „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის საქართველოს კონტიტუციის მე-17 მუხლთან შესაბამისი განმარტება წარმოადგენდა დაზარალებულის პატივისა და ღირსების დაცვის გარანტიას მადისკრიმინირებელი სუბიექტური შეფასებისას.

რაც შეეხებოდა ზიანის ოდენობის განსაზღვრის საკითხს, სააპელაციო სასამართლომ ჩათვალა, რომ იგი ნაწილობრივ უნდა გაზრდილიყო.

ა. ფ-ის სააპელაციო საჩივრის იმ ნაწილთან მიმართებით, რომელიც შეეხებოდა 2007 წლის თებერვალ-მარტში გაზეთ „ა-ში“ გამოქვეყნებულ სადავო განცხადებებს, სააპელაციო სასამართლომ სრულად გაიზიარა საქალაქო სასამართლოს შეფასებები, დასკვნა ამ ნაწილში სარჩელის ხადაზმულობასთან დაკავშირებით, ასევე, – საქალაქო სასამართლოს მსჯელობა სადავო წერილების მოპასუხის მიერ გამოქვეყნების დავალდებულებაზე უარის თქმის ნაწილში (ტომი II, ს.ფ. 98-114).

3. სააპელაციო სასამართლოს დასახელებული გადაწყვეტილება საკასაციო წესით გაასაჩივრა შპს გაზეთმა „ა-მა“, რომელმაც მოითხოვა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმება და ახალი გადაწყვეტილებით სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმა.

კასატორის ზემოაღნიშნული მოთხოვნა მოტივირებულია შემდეგი არგუმენტებით:

სააპელაციო სასამართლომ არასწორად წარმოაჩინა სააპელაციო საჩივრის საფუძვლები, კერძოდ, მოსარჩელის წინააღმდეგ კასატორმა შესაგებელი დაამყარა იმ გარემოებაზე, რომ ჟურნალისტების განსახილველი ქმედებები პროვოცირებული იქნა უშუალოდ მოსარჩელის მხრიდან, იგი თავად ჩაება ლიტერატურულ პოლემიკაში, რომელიც პიროვნულად მას არ შეეხებოდა და არანაირად არ ლახავდა მის კონსტიტუციურ უფლებებსა და კანონით დაცულ

ინტერესებს. როგორც ჩანს, ა. ფ-ისათვის მიუღებელი აღმოჩნდა ვ. ხ-ას სტატიის განწყობა და გადაწყვიტა გამოექვეყნებინა საკუთარი მოსაზრებები. იმის გასარკვევად, თუ როგორი ფორმა აირჩია ა. ფ-მა საკუთარი პოზიციის გამოსახატავად, შეგვიძლია გავეცნოთ მის პირველსავე სტატიას – „უზნეობასაც ხომ უნდა ჰქონდეს საზღვარი“. სწორედ ეს სტატია გახდა მხარეთა უშუალო ურთიერთობის დასაწყისი. მოპასუხემ სასამართლოს მოსთხოვა, რომ ჟურნალისტთა ბრალი, ქმედების თანაზომიერების განსასაზღვრად, შეეფასებინა ამ სტატიასთან მიმართებით. მიუხედავად ამისა, სააპელაციო სასამართლომ გადაწყვეტილებაში მიუთითა სხვა სტატიაზე – „პირწავარდნილი სეპარატიზმი თუ პირწავარდნილი პროვოკაცია“. სააპელაციო საჩივარში მოყვანილი შეურაცხყოფელი ფრაზები, რომლებიც მიმართულია ვ. ხ-ას წინააღმდეგ, ამოღებულია სტატიიდან „უზნეობასაც ხომ უნდა ჰქონდეს საზღვარი“, სადაც ა. ფ-ი ვ. ხ-ას ახასიათებს უზნეო ადამიანად და მოიხსენიებს მას შემდეგი ეპითეტებით: უზნეო, უკეთური, დაბოღმილი, ქედმაღალი, მიკერძოებული, წერა-კითხვის უცოდინარი, ყალბისმქნელი, ლაჩარი და ა.შ. სწორედ ამ სტატიის საპასუხოდ დაიწერა შემდგომში პასუხები, რომელიც როგორც სასამართლომ მიიჩნია, შეიცავს ა. ფ-ის მიმართ ცილისწამებას და შეურაცხყოფას. სააპელაციო სასამართლოს მოსაზრებით, რაკი ეს ფრაზები არ არის გაკეთებული მოპასუხის, ანუ გაზეთის წინააღმდეგ და ამასთან გავრცელდა სხვა მედიასაშუალებებით და არა გაზეთ „ა-ით“, მათ საქმისათვის მნიშვნელობა არ აქვთ. აქედან გამომდინარე, კასატორს მიაჩნია, რომ ალოგიკურია პროპორციულობის განსასაზღვრად შეფასდეს მხოლოდ ერთი მხარის ქმედებები, ან მნიშვნელობა არ ჰქონდეს იმას, თუ რომელი მხარეა კონფლიქტის ინიციატორი;

კასატორის მოსაზრებით, სასამართლოს მიერ მოყვანილი ფრაზები, ისევე როგორც მოსარჩელის გამონათქვამები, არის მათი ავტორების შეხედულებები, მოსაზრებები და შეფასებები. კასატორისათვის გაუგებარია, თუკი ა. ფ-ს უფლება აქვს ვ. ხ-ას მისამართით თქვას, რომ მას სძულს მთელი საქართველო და ქართველ ხალხს ათასნაირი სისამაგლე მიაწეროს, მაშინ რატომ არის ვ. ხ-ას მხარეს თმენის ვალდებულება;

კასატორის მოსაზრებით, სასამართლომ მიუთითა კანონზე, რომელიც არ უნდა გამოეყენებინა, კერძოდ, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 166-ე მუხლზე. ჩადენილი ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის შესახებ რაიმე მტკიცებულება საქმეში არ დევს. გარდა ამისა, გაუგებარია, თუ გაზეთს არ შეუძლია დააყენოს შესაგებელი ჟურნალისტის საქციელის გასამართლებლად, შეიძლება იგი, როგორც იურიდიული პირი, იყოს ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის სუბიექტი, ან პასუხი აგოს სხვის მიერ ჩადენილ სამართალდარღვევაზე? კასატორის მოსაზრებით, ეს კიდევ ერთი გამოვლინებაა სასამართლოს მხრიდან საკითხისადმი მიკერძოებული და არაობიექტური დამოკიდებულებისა;

სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონი არ ქმნის მოთხოვნის უზრუნველყოფის პირობას, ამიტომ გამოყენებული უნდა იქნეს სამოქალაქო კოდექსის მე-18 მუხლი. კასატორი მიუთითებს სამოქალაქო კოდექსის მე-6 მუხლზე, რომლის თანახმად, სასამართლო ვალდებულია მართლმსაჯულება განახორციელოს მოქმედი კანონმდებლობით და ამასთან, სპეციფიური ურთიერთობისათვის გამოიყენოს სპეციალური კანონი, როგორც ამ შემთხვევაში წარმოადგენს საქართველოს კანონი „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“. ცილისწამებასთან

დაკავშირებული შედეგები ზედმიწევნითაა ამ კანონით რეგულირებული. კერძოდ, კანონის მე-13 მუხლის შესაბამისად, მოსარჩელე ვალდებული იყო დაემტკიცებინა, რომ გავრცელებული ფაქტები იყო მცდარი, რომ ამ განცხადებით მოსარჩელეს მიადგა ზიანი, რაც მისგან არც ერთი ინსტანციის სასამართლოს არ მოუთხოვია და რაც მთავარია, ფულადი ანაზღაურება კანონმდებელმა უკიდურეს შემთხვევაში გაითვალისწინა. კასატორის აზრით, თუ სასამართლომ მიიჩნია, რომ ადგილი ჰქონდა ცილისწამებას, მას უნდა გამოეყენებინა ხსენებული კანონის მე-17 მუხლის 1-ლი ნაწილი. აღნიშნული ნორმის თანახმად, ცილისწამებასთან დაკავშირებით მოპასუხეს შეიძლება დაეკისროს სასამართლოს მიერ დადგენილი ფორმით ცნობის გამოქვეყნება სასამართლო გადაწყვეტილების შესახებ. კანონის მე-3 მუხლის მიხედვით, თუ მოპასუხე კანონით დადგენილ ვადაში განახორციელებს შესწორებას, მაგრამ ეს საკმარისი არ იქნება მოსარჩელისათვის მიყენებული ზიანის ჯეროვანი ანაზღაურებისათვის, მოპასუხეს შეიძლება დაეკისროს მოსარჩელისათვის მიყენებული ქონებრივი ან/და არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურება (ტომი II, ს.ფ. 118-125).

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო სასამართლო საქმის შესწავლის, საკასაციო საჩივრის საფუძვლების განხილვის შედეგად მიიჩნევს, რომ შპს გაზეთ „ა-ის“ საკასაციო საჩივარი უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგ გარემოებათა გამო:

1. მოცემულ შემთხვევაში საკასაციო სასამართლოს მიერ განსახილველ საკითხს წარმოადგენს გასაჩივრებული გადაწყვეტილებით შპს გაზეთ „ა-ის“ 2009 წლის 2-8 ნოემბრის ნომერში „არსებობს თუ არა პროექტი „საქართველო მეგრელების გარეშე“ გამოქვეყნებულ სტატიაში გამოთქმული ცალკეული მოსაზრებების ცილისწამებად მიჩნევის მართლობიერება.

აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით, სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილია შემდეგი ფაქტობრივი გარემოებები:

მოპასუხე გაზეთი „ა-ი“ ფართო ტირაჟით იბეჭდება და ვრცელდება საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე;

შპს გაზეთ „ა-ის“ 2009 წლის 2-8 ნოემბრის №44 (789) ნომერში გამოქვეყნებულ წერილში სათაურით – „არსებობს თუ არა პროექტი „საქართველო მეგრელების გარეშე“, ავტორი ვ.ხ-ა მოსარჩელე ალ.ფ-ის მისამართით წერს: „ . . . ა .ფ-ს იცნობენ როგორც კაცს, რომელიც ცეცხლზე ნავთს ასხამდა სამოქალაქო ომის ავბედით წლებში და სამეგრელოს შესეულ ბანდებს „ინტელექტუალურ“ მხარდაჭერას უწევდა. აი, ეს არის „სასახელო“ ფაქტი, რომლითაც ფ-ი საქართველოს უახლეს ისტორიაში „შევა“. სამოქალაქო ომი დამთავრდა, მაგრამ არ დამთავრებულა ის ფ-ისთვის – მეგრელთმომოყვლების სინდრომით დაავადებული ეს ასაკოვანი კაცი კვლავ სანგარში ზის და „სროლას“ აგრძელებს“; „სამეგრელო საქართველო არ ჰგონია „სნაიპერ“ ფ-ს და იმიტომ მიუშვირა სასროლად თავისი უზნეო უკანალი? რა ეკუთვნის ახლა ამ კაცს, მვირფასო მკითხველო, შეიძლება ასეთ ადამიანს ერქვას მეცნიერი, ფროფესორი, ინტელიგენტი? სკანი მიკატყორინალი ცუდეს გაცვენუ, სი რუნგუ კოჩი . . .“; „ყველა სიკეთესთან

ერთად აღ. ფ-ი თავხედია, რომელმაც თავის ერთ-ერთ პუბლიკაციაში ისეთი შეურაცხყოფა მიაყენა სამეგრელოს, რომ არა მისი ხანდაზმულობა, მეგრელები, ალბათ, სხვანაირ პასუხს მოსთხოვდნენ ცინიკოსობის ხასიათზე დამდგარ „მეცნიერს“; „არ მჩვევია ოპონენტებთან უხეში საუბარი, მაგრამ ფ-ი თავისი აბუჩად ამგდები ტონით და ცინიზმით მაიძულებს, ხურდა დავუბრუნო. ერთხელ არ ვუპასუხე, ორჯერ არ ვუპასუხე – ამ პინოჩეტის ტოლა კაცს რა დისკუსია უნდა გავუმართოთქო, ვიფიქრე“; „ახლა მკითხველმა განსაჯოს, მე ვარ სეპარატისტი, თუ ფ-ი უსინდისო ცილისმწამებელი, რომელიც მამრალეებს თითქოს მე ვთხზავდე ხელოვნურად პრობლემებს სამეგრელოზე“;

ზემოთ დასახელებული წერილი გარკვეულწილად პასუხობდა მოსარჩელის მიერ სხვადასხვა გაზეთებში გამოქვეყნებულ სტატიებს, მათ შორის, გაზეთ „ლიტერატურული საქართველოს“ 2007 წლის 16 თებერვლის ნომერში გამოქვეყნებულ წერილს სათაურით – „უზნეობასაც უნდა ჰქონდეს საზღვარი! (ვ. ხ-ას და სხვათა პასუხად)“, სადაც მოსარჩელე არ ეთანხმება გაზეთ „ცისკრის“ 2006 წლის ივლისის ნომერში დაბეჭდილი კოლექტიური წერილის („პირწავარდნილი სეპარატიზმი თუ პირწავარდნილი პროვოკაციის“) ავტორების მიერ პოეტ მურმან ლებანიძის ორი ლექსის განმარტებასა და შეფასებას; კოლექტიური წერილის ავტორები მიიჩნევენ, რომ ეს ლექსები სამეგრელოს წინააღმდეგ დაიწერა ემეგარდნად დაკვეთით, სახელდობრ, მათი აზრით, „ცოტნე – გამყიდველს“ ლექსში ცოტნე დადიანი ერის მოღალატედ არის გამოცხადებული, ხოლო უსათაურო ლექსში კი, ერთი საუკუნის წინათ მეგრულად ნათარგმნი „ვეფხისტყაოსანი“ საბაბად იქნა გამოყენებული სამეგრელოს მიმართ ფსიქოლოგიური ზემოქმედების მოხდენის მიზნით. მოსარჩელე თავის წერილში დეტალურად და ვრცლად მიმოიხილავს თითოეულ ლექსს, კოლექტიური წერილის ავტორთა შეხედულებების მცდარობის დასამტკიცებლად;

მოსარჩელე ა. ფ-ი არის ენათმეცნიერი, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, რომელმაც გამოსცა ათზე მეტი წიგნი და გამოაქვეყნა მრავალი სტატია;

სამეცნიერო ხასიათის პუბლიკაციის პარალელურად, წლების განმავლობაში მოსარჩელემ გამოაქვეყნა რამდენიმე ათეული სტატია საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ საკითხებზე (მათ შორის, პოლემიკური ხასიათის);

2. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 404-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, საკასაციო სასამართლო ამოწმებს გადაწყვეტილებას საკასაციო საჩივრის ფარგლებში. ამავე კოდექსის 407-ე მუხლის თანახმად, სააპელაციო სასამართლოს მიერ დამტკიცებულად ცნობილი ფაქტობრივი გარემოებები სავალდებულოა საკასაციო სასამართლოსათვის, თუ წამოყენებული არ არის დასაშვები და დასაბუთებული პრეტენზია (შედავება).

მოცემულ საქმეში სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებები საკასაციო საჩივრით სადავოდ არაა გამხდარი. კასატორი სადავოდ ხდის დადგენილი ფაქტების სამართლებრივ შეფასებას.

საკასაციო სასამართლო იზიარებს კასატორის მოსაზრებას განსახილველი დავის მიმართ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის გამოყენების თაობაზე.

საკასაციო სასამართლო განმარტავს, რომ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-18 მუხლის მიხედვით (ცვლილებამდე მოქმედი რედაქციით), პირს უფლება ჰქონდა, სასამართლოს მეშვეობით მოეთხოვა პატივის, ღირსების, პირადი ცხოვრების საიდუმლოების შემლახველი ცნობების უარყოფა, თუ ცნობების გამავრცელებელი არ დაამტკიცებდა, რომ ისინი სინამდვილეს შეესაბამებოდა. 2004 წლის 24 ივნისს დასახელებულ მუხლში შევიდა ცვლილება, რომლითაც კანონმდებელმა გაითვალისწინა მე-18 მუხლში მითითებული უფლებების დაცვა „კანონით დადგენილი წესით“.

2004 წლის 24 ივნისს მიღებულ იქნა საქართველოს კანონი „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“. ამ კანონის პირველი მუხლის „ე“ ქვეპუნქტით დამკვიდრდა ცილისწამების ცნება. აღნიშნული ნორმით, ასეთად ჩაითვლება არსებითად მცდარი ინფორმაციის შემცველი და პირისათვის ზიანის მიმყენებელი, მისი სახელის გამტეხი განცხადება.

განსახილველ საქმეში მოსარჩელე სარჩელში აღნიშნავს, რომ მოპასუხე გაზეთში მის მიმართ გავრცელებული ინფორმაცია სინამდვილეს არ შეესაბამება, ანუ მოსარჩელის აზრით, შპს გაზეთმა „ა-მა“ გამოაქვეყნა ცილისწამებლური წერილი, რამაც შელახა მისი პატივი, ღირსება და საქმიანი რეპუტაცია, შესაბამისად, საკასაციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ დავა უნდა გადაწყდეს სპეციალური კანონით – „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონით.

3. გასაჩივრებული გადაწყვეტილებით მოსარჩელე მიჩნეულია კერძო პირად და სასამართლომ მის მიმართ კერძო პირის ცილისწამების სტანდარტით იხელმძღვანელა. ეს გარემოება საკასაციო საჩივრით სადავოდ არაა გამხდარი.

კერძო პირის ცილისწამებისათვის სამოქალაქო-სამართლებრივ პასუხისმგებლობას აწესებს „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-13 მუხლი, რომლის თანახმად, პირს ეკისრება სამოქალაქოსამართლებრივი პასუხისმგებლობა კერძო პირის ცილისწამებისათვის, თუ მოსარჩელე სასამართლოში დაამტკიცებს, რომ მოპასუხის განცხადება შეიცავს არსებითად მცდარ ფაქტს უშუალოდ მოსარჩელის შესახებ და ამ განცხადებით მოსარჩელეს ზიანი მიადგა.

მითითებული ნორმა მტკიცების ტვირთს მთლიანად მოსარჩელეს აკისრებს, რაც იმას ნიშნავს, რომ სასამართლოში სარჩელის წარდგენისას მოსარჩელეა ვალდებული და არა მოპასუხე, ამტკიცოს შემდეგი:

ა) მოპასუხემ მის შესახებ გაავრცელა სადავო განცხადება;

ბ) სადავო განცხადება არ შეესაბამება სინამდვილეს ანუ იგი მცდარი ფაქტების შემცველია;

გ) სადავო განცხადება ზიანს აყენებს მის პატივს, ღირსებასა და საქმიან რეპუტაციას.

ცილისწამების შემადგენლობის უმთავრეს ელემენტს წარმოადგენს სინამდვილის შეუსაბამო, არსებითად მცდარი ფაქტების გავრცელება. ამდენად, მოსარჩელემ, უპირველესად, სწორედ ის უნდა დაამტკიცოს, რომ უშუალოდ მის შესახებ მოპასუხემ გაავრცელა ფაქტები, ეს ფაქტები არსებითად მცდარია და სინამდვილეს არ შეესაბამება.

მოცემულ შემთხვევაში, სადავო განცხადების (წერილის) მოპასუხის მიერ გავრცელების ფაქტი სადავო არაა, მაგრამ კასატორი მიიჩნევს, რომ წერილში მოყვანილი სადავო გამონათქვამები წარმოადგენს მისი ავტორის მოსაზრებებს, შეფასებებს და არა ფაქტებზე მითითებას მოპასუხის შესახებ.

4. საკასაციო პალატა მიიჩნევს, რომ დავის სწორად გადაწყვეტისათვის მნიშვნელოვანია გაირკვეს, მოპასუხის მიერ გამოქვეყნებული წერილის სადავო გამონათქვამები მიეკუთვნება ფაქტებსა თუ შეფასებით მსჯელობას (აზრს). აღნიშნული აუცილებელი პირობაა ცილისწამების განსაზღვრისათვის, ვინაიდან „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონით აზრი დაცულია აბსოლუტური პრივილეგიით, რაც გამორიცხავს სამოქალაქოსამართლებრივ პასუხისმგებლობას, კერძოდ, მითითებული კანონის პირველი მუხლის „ფ“ ქვეპუნქტის მიხედვით, აბსოლუტური პრივილეგია განმარტებულია, როგორც კანონით გათვალისწინებული პასუხისმგებლობისაგან პირის სრული და უპირობო განთავისუფლება, ხოლო, ამავე კანონის მე-4 მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, აზრი დაცულია აბსოლუტური პრივილეგიით.

ფაქტისა და აზრის გამიჯვნისათვის აუცილებელია გამიჯვნის კრიტერიუმების დადგენა. ამისათვის უნდა მივმართოთ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლს, რომელიც მინიმალურ სტანდარტს აწესებს აზრისა და ფაქტის გამიჯვნისათვის, კერძოდ, მითითებული მუხლის მე-5 პუნქტის თანახმად, აზრის ან ფაქტის სტატუსის მინიჭების საკითხის განხილვისას ყოველგვარი გონივრული ეჭვი, რომელიც ვერ დადასტურდება კანონით დადგენილი წესით, უნდა გადაწყდეს განცხადებაში მოყვანილი ცნობებისათვის აზრის სტატუსის მინიჭების სასარგებლოდ. თავად აზრის დეფინიცია მოცემულია ზემოხსენებული კანონის პირველი მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტში, რომლის მიხედვით, აზრი არის შეფასებითი მსჯელობა, თვალსაზრისი, კომენტარი, აგრეთვე, ნებისმიერი სახით ისეთი შეხედულების გამოხატვა, რომელიც ასახავს რომელიმე პიროვნების, მოვლენის ან საგნის მიმართ დამოკიდებულებას და არ შეიცავს დადასტურებად ან უარყოფად ფაქტს.

სიტყვა „აზრი“ ფართოდ განმარტებისას გულისხმობს განსჯას, დამოკიდებულებასა თუ შეფასებას, რომლის სისწორე თუ მცდარობა დამოკიდებულია მთლიანად ინდივიდზე, მის სუბიექტურდამოკიდებულებაზე. ფაქტები კი, ჩვეულებრივ, მოკლებულია სუბიექტურდამოკიდებულებას, იგი ობიექტური გარემოებებიდან გამომდინარეობს, ანუ ჩვენ გვაქვს იმის შესაძლებლობა, რომ ფაქტი შევამოწმოთ და ვნახოთ, ის რეალურად არსებობდა თუ არა. სწორედ ამიტომ, ფაქტების გადამოწმება და მისი ნამდვილობასთან შესაბამისობის დადგენა შესაძლებელია. ხშირ შემთხვევაში, აზრები და ფაქტები ერთმანეთს მჭიდროდ უკავშირდებიან და მათი გამიჯვნა რთულია. ეს განპირობებულია იმით, რომ გამოთქმის ორივე ფორმა

იმვითად გვხვდება სუფთა სახით. უმთავრესად, სჭარბობს სწორედ ისეთი გამონათქვამები, რომლებშიც თავს იყრის როგორც შეფასებითი, ასევე ფაქტობრივი ელემენტები. აზრი ხშირად ეყრდნობა და ეხება ფაქტებს, ფაქტები კი, თავის მხრივ, აზრისსაფუძველია, რომელიც ადასტურებს ან უარყოფს მათ, ამიტომაც ხშირად საკამათო გამონათქვამის, როგორც შეხედულების ან როგორც ფაქტის გადმოცემის, კვალიფიცირების დროს შესაძლებელია გამოთქმის კონტექსტის მიხედვით მისი ცალკეული ნაწილების იზოლირება, მაგრამ ეს მეთოდი გამართლებულია მხოლოდ მაშინ, როდესაც ამით არ იკარგება ან არ ყალბდება გამონათქვამის შინაარსი და ნამდვილი აზრი. თუკი ასეთი იზოლირება შეუძლებელია გამონათქვამის შინაარსის გაყალბების გარეშე, მაშინ ეს გამონათქვამი უნდა ჩაითვალოს მთლიანად აზრის გამოთქმად, ანუ შეხედულებად, შეფასებით მსჯელობად და, შესაბამისად, მთლიანად უნდა იქნეს შეყვანილი ძირითადი უფლებით დაცულ სფეროში.

ევროპის პრეცედენტული სამართლის მიმოხილვაც ცხადყოფს, რომ ფაქტისა და მოსაზრების გამოიჯნა აუცილებელი პირობაა ცილისწამების განსაზღვრისათვის. აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით საინტერესოა ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე - „ლინგენსი ავსტრიის წინააღმდეგ“ (8 ივნისი, 1986 წელი), სადაც სასამართლომ ხაზგასმით აღნიშნა ფაქტებსა და შეფასებით მსჯელობას შორის განსხვავება და მიუთითა, რომ მოსაზრების (შეფასებითი მსჯელობის) ფაქტებით დამტკიცება შეუძლებელია, ამიტომ არც ის შეიძლება, რომ ვინმეს ამ მოსაზრების სისწორის დამტკიცება დაევალოს. შეფასებითი მსჯელობის სიმართლის დამტკიცება გადაუჭრელი ამოცანაა. ფაქტის არსი შეიძლება დემონსტრირებულ იქნეს, მაგრამ შეფასებითი მსჯელობის სიმართლე არ შეიძლება მტკიცების საგანი იყოს. შეფასებითი მსჯელობის სიმართლის დამტკიცების მოთხოვნა წარმოადგენს იერიშის მიტანას აზრის თავისუფლებაზე.

განსახილველ შემთხვევაში, სააპელაციო სასამართლომ ფაქტებად მიიჩნია სადავო წერილში გამოთქმული შემდეგი მოსაზრებები: „... ა.ფ-ს იცნობენ როგორც კაცს, რომელიც ცეცხლზე ნავთს ასხამდა სამოქალაქო ომის ავბედით წლებში და სამეგრელოს შესეულ ბანდებს „ინტელექტუალურ“ მხარდაჭერას უწევდა. აი, ეს არის „სასახელო“ ფაქტი, რომლითაც ფ-ი საქართველოს უახლეს ისტორიაში „შევა“. სამოქალაქო ომი დამთავრდა, მაგრამ არ დამთავრებულა ის ფ-ისთვის – მეგრელთმომოქულებობის სინდრომით დაავადებული ეს ასაკოვანი კაცი კვლავ სანგარში ზის და „სროლას“ აგრძელებს“.

საკასაციო სასამართლო არ იზიარებს სააპელაციო სასამართლოს ზემოაღნიშნულ მოსაზრებას და, უპირველესად, ყურადღებას მიაქცევს იმ გარემოებას, რომ სადავო წერილის ავტორის მსჯელობა წარმოადგენს პასუხს საზოგადოებრივი ინტერესის მქონე თემაზე სხვადასხვა გაზეთებში მოსარჩელის მიერ გამოქვეყნებულ წერილებზე, კერძოდ, ამ წერილებში მოსარჩელის მიერ გამოთქმულ მოსაზრებებზე. ამდენად, მოპასუხე გაზეთში გამოქვეყნებულ წერილში გამოთქმული კრიტიკა საზოგადოებრივი ინტერესის საკითხს შეეხება და იგი საჯარო დისკუსიის კონტექსტში შეიძლება იქნეს განხილული. აქედან გამომდინარე, სადავო წერილის ავტორის მოსაზრებები არ შეიძლება მივიჩნიოთ ყოველგვარ საფუძველს მოკლებულ შეფასებით მსჯელობად. ამასთან, სადავო წერილში მითითებული გამონათქვამები მხოლოდ მისი ავტორის მოსაზრებების გავრცელებას ემსახურება, რომელიც ასახავს ამ უკანასკნელის სუბიექტურ

დამოკიდებულებას მოსარჩელის პიროვნების მიმართ და არ შეიცავს კონკრეტული ფაქტების მტკიცების პრეტენზიას, ანუ, შეიძლება ითქვას, რომ ეს არის მხოლოდ მოპასუხის სუბიექტური აზრი (მსჯელობა, თვალსაზრისი) და არა ობიექტური გარემოებებიდან გამომდინარე ფაქტების დამტკიცების მცდელობა. აქედან გამომდინარე, სადავო გამონათქვამები, როგორც შეფასებითი მსჯელობა, არ შეიძლება მიჩნეულ იქნეს ცილისწამებად, ვინაიდან აზრი დაცულია აბსოლუტური პრივილეგიით, რაც გამორიცხავს სამოქალაქოსამართლებრივ პასუხისმგებლობას. საკასაციო სასამართლო აქვე შენიშნავს, რომ სადავო გამონათქვამების ფაქტებად მიჩნევის შემთხვევაშიც, მოპასუხეს ვერ დაეკისრება პასუხისმგებლობა, ვინაიდან ამ ფაქტების მცდარობის მტკიცების ტვირთი მოსარჩელეს ეკისრებოდა, რაც მან ვერ შეძლო.

5. სააპელაციო სასამართლომ უხამსობად და, შესაბამისად, მოსარჩელის პატივისა და ღირსების შემლახავად მიიჩნია სადავო წერილში მოყვანილი შემდეგი გამონათქვამები: „სამეგრელო საქართველო არ ჰგონია “სნაიპერ“ ფ-ს და იმიტომ მიუშვირა სასროლად თავისი უზნეო უკანალი?“, „სკანი მიკატყორინალი ცუდეს გაცვენუ, სი რუნგუ კოჩი“, „თავხედი“, „უსინდისო ცილისმწამებელი“, „ცინიკოსი“, „პინოჩეტის ტოლა კაცი“.

უხამსობის დეფინიცია მოცემულია „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლის „ვ“ ქვეპუნქტში, რომლის მიხედვით, უხამსობა არის განცხადება, რომელსაც არა აქვს პოლიტიკური, კულტურული, საგანმანათლებლო ან სამეცნიერო ღირებულება და რომელიც უხეშად ლახავს საზოგადოებაში საყოველთაოდ დამკვიდრებულ ეთიკურ ნორმებს.

აღსანიშნავია, რომ ზოგადად მორალის (და, შესაბამისად, უხამსობის) დეფინიციის უნივერსალური ცნება არ არსებობს. თავად უხამსობის კანონისმიერი დეფინიციის მიხედვით, ამა თუ იმ გამოხატვის უხამსობად მიჩნევის საკითხს განსაზღვრავს საზოგადოებაში საყოველთაოდ დამკვიდრებული ეთიკური ნორმები. ამასთან, სხვა პირთა უფლებებისა თუ რეპუტაციის დასაცავად უხამსობის შეზღუდვა და, შესაბამისად, გამოხატვის თავისუფლებაში ჩარევა დასაშვებია არა ყოველთვის, არამედ მხოლოდ მაშინ, როდესაც ეს აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში. უხამსობის შეზღუდვის ფარგლებთან მიმართებით, საყურადღებოა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა, კერძოდ, საქმეზე - „ჰენდისაიდი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ“ (7 დეკემბერი, 1976 წელი) არსებული განმარტება, რომელშიც ახსნილია გამოხატვის თავისუფლების მნიშვნელობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში და მისი დაცულობის საერთო ფარგლები. ევროპულმა სასამართლომ აღნიშნულის მსგავსად განმარტა ასევე საქმეზე - „ლინგენსი ავსტრიის წინააღმდეგ“. მითითებულ გადაწყვეტილებებში აღნიშნულია, რომ გამოხატვის თავისუფლება, ევროპული კონვენციის მე-10 მუხლის პირველი პარაგრაფის მიხედვით, შეადგენს დემოკრატიული საზოგადოების ერთ-ერთ ფუნდამენტურ საფუძველს და მისი განვითარებისა და პიროვნების თვითრეალიზების მთავარ პირობას. მე-10 მუხლის მე-2 პარაგრაფის შესაბამისად, ის გამოიყენება არა მხოლოდ ისეთი „ინფორმაციისა“ და „იდებების“ მიმართ, რომლებიც კეთილგანწყობილად მიიღება ან განიხილება როგორც უვნებელი ან როგორც ინდიფერენტობის საგანი, არამედ ისეთების მიმართაც, რომლებიც, თავისი არსით, შეურაცხმყოფელია, აღშფოთებას იწვევს და ადამიანების სიმშვიდეს არღვევს. ეს არის

პლურალიზმის, შემწყნარებლობისა და საღი აზროვნების არსებითი ნიშანი, რომლის გარეშეც არ არსებობს დემოკრატიული საზოგადოება.

ზემოხსენებული ფორმულის მიზანდასახულობა გამოხატვის თავისუფლების მიმართ ევროპული სასამართლოს საერთო სულისკვეთების, საერთო მიდგომის გამოხატვაა, როგორც ერთგვარი მინიშნება დასაშვები შეზღუდვისმცირე ფარგლების შესახებ. ეს ფორმულა განსაზღვრავს არა იმას, თუ რა უნდა იყოს ყოველთვის დაცული, არამედ იმას, თუ რა შეიძლება იყოს დაცული. იგი ხსნის, რომ თვით შეურაცხმყოფელი, გამოგნებელი და შემამფოთებელი „იდეები“ და „ინფორმაცია“ კი შეიძლება იყოს დაცული და ეს თვისებები სრულიადაც არ არის საკმარისი მათ შესაზღუდად. ამასთან, ასეთი იდეები და ინფორმაცია, რა თქმა უნდა, შეიძლება შეიზღუდოს, თუ ეს აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში. მთლიანობაში ზემოხსენებული ფორმულა გულისხმობს, რომ, რადგანდემოკრატიული საზოგადოება არ არსებობს პლურალიზმის, შემწყნარებლობისა და ფართო თვალსაწიერის მოთხოვნების გარეშე, ამიტომ, სახელმწიფომ, ისე როგორც ხალხმაც უნდა აიტანოს მათთვის შეურაცხმყოფელი, გამოგნებელი თუ შემამფოთებელი იდეებისა და ინფორმაციის მოსმენა და დემოკრატიულ საზოგადოებაში მათი შეზღუდვა ლოგიკურად მხოლოდ იშვიათად შეიძლება აღმოჩნდეს აუცილებელი.

6. განსახილველ შემთხვევაში, სასამართლოს მიერ გადასაჭრელ საკითხს წარმოადგენს იმის გარკვევა, არსებობს თუ არა მოპასუხისგამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვის საჭიროება, რომელიც აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში მოსარჩელის პატივისა და ღირსების დაცვისათვის. იმის გათვალისწინებით, რომ მოსარჩელე კერძო პირს წარმოადგენს, დასადგენია კერძო პირთა მიმართ „დასაშვები კრიტიკის“ ფარგლები. ევროპული სასამართლოს პრაქტიკის მიხედვით, კერძო პირთა მიმართ „დასაშვები კრიტიკის“ ფარგლები ვიწროა, მაგრამ კრიტიკის ვიწრო ფარგლების აღიარება, ცხადია, არ გულისხმობს იმას, რომ ბალანსის სამართლიანობაზე მოქმედი სხვა ფაქტორები მხედველობაში არ მიიღება. მაგალითად, თუ გამოთქმული კრიტიკა საზოგადოებრივი ინტერესის საკითხს შეეხება და იგი საჯარო დისკუსიის კონტექსტში შეიძლება იქნეს განხილული, ანდა კონფლიქტში პრესის თავისუფლებაც მონაწილეობს, ეს ფაქტორები სერიოზულად გაართულებენ გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვის აუცილებლობის დასაბუთებას.

ევროპული სასამართლოს პრაქტიკის ანალიზი ცხადყოფს, რომ იმ საქმეთა დიდი ნაწილი, სადაც სადავოდ იქცა კერძო პირთა მიმართ დასაშვები კრიტიკის ფარგლების დაცულობა, საზოგადოებრივი ინტერესის საკითხებს შეეხებოდა, შესაბამისად, ღირებულებათა კონფლიქტის გადაჭრისას გათვალისწინებას მოითხოვდა საზოგადოების უფლება, მიეღო მასზე ინფორმაცია. ამ ფაქტორების არსებობით, კრიტიკის ვიწრო ფარგლების მიუხედავად, უმრავლეს შემთხვევაში სასწორი გამოხატვის თავისუფლების სასარგებლოდ იხრება. საზოგადოებრივი ინტერესის საკითხზე დებატების კონტექსტში კერძო პირის მიმართ შეურაცხმყოფელი ტერმინების გამოყენება ევროპულმა სასამართლომ არ მიიჩნია ცილისწამებად საქმეზე - „ფუნტეს ბობო ესპანეთის წინააღმდეგ“ (29 თებერვალი, 2000 წელი).

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, შეიძლება დავასკვნათ, რომ, როდესაც კერძო პირები მოღვაწეობენ საზოგადოებრივი მნიშვნელობის საკითხების სფეროში, მათ მიმართ „დასაშვები

კრიტიკის“ ფარგლები ფართოვდება და მიჩნეულია, რომ ასეთ დროს, კრიტიკისადმი მათ მეტი მოთმინება მოეთხოვებათ (ასეთი განმარტება მოცემულია საქმეზე - „ქ-ნი სუსანა ჯერუსალემი ავსტრიის წინააღმდეგ“, 27 თებერვალი 2001 წელი).

7. კერძო პირთა მიმართ „დასაშვები კრიტიკის“ ფარგლებზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ასევე პრესის თავისუფლებასთან დაკავშირებულ ღირებულებათა კონფლიქტის სპეციფიკურობა. მოცემულ შემთხვევაში, ამ საკითხის გათვალისწინება მნიშვნელოვანია იმდენად, რამდენადაც განსახილველ საქმეში მოპასუხეს წარმოადგენს პრესა (გაზეთი) და სწორედ მოპასუხე გაზეთში გამოქვეყნებული წერილის ცალკეული გამონათქვამების გამოხატვის თავისუფლებასთან შესაბამისობა წარმოადგენს დავის საგანს.

გამოხატვის თავისუფლება, როგორც საზოგადოებრივი ინტერესის მქონე საკითხზე თავისუფალი და ღია დისკუსიების გამართვის საშუალება, იმავდროულად თავად წარმოადგენს უმნიშვნელოვანეს საჯარო ინტერესს. ეს დებულება განსაკუთრებულ დატვირთვას იძენს, როდესაც საქმე პრესის თავისუფლებას შეეხება და ეს ბუნებრივია, ვინაიდან აზრთა თავისუფალი ურთიერთგაცვლა და საზოგადოებრივი ინტერესის მქონე საკითხებზე ღია საჯარო დებატები სწორედ პრესისა და მასმედიის სხვა საშუალებებით ხორციელდება. პრესის ფუნქციაა, გაავრცელოს ინფორმაცია და იდეები საზოგადოების საჭირბოროტო საკითხებზე. ამ ფუნქციის პრესის მიერ შეუსრულებლობა ტოლფასია საზოგადოებისათვის იმ უფლების წართმევისა, რომ მიიღოს ეს ინფორმაცია და იქონიოს მასზე თავისი შეხედულება, ამიტომ, შეიძლება ითქვას, რომ პრესის საშუალებით ინფორმაციებისა თუ იდეების გავრცელების თავისუფლება, თავისი არსით, გაცილებით უფრო მეტადაა საჯარო ინტერესის საგანი, ვიდრე ცალკეული ინდივიდის უფლებების დაცვა. ამდენად, პრესის თავისუფლებას მაღალი ღირებულება გააჩნია და ამიტომაც არის, რომ მისი შეზღუდვა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკით „უჩვეულოდ წონად გამართლებას მოითხოვს“.

ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის მიხედვით, საზოგადოებრივი ინტერესების მქონე თემატიკა უმნიშვნელოვანესი ფაქტორია საიმისოდ, რომ ღირებულებათა კონფლიქტი პრესის თავისუფლების სასარგებლოდ გადაწყდეს, ცხადია, პრესის თავისუფლებაც შეიძლება შეიზღუდოს, თუ არსებობს საამისოდ მნიშვნელოვანი საფუძველი. ასეთი საფუძველი შეიძლება სხვადასხვა იყოს, მაგალითად, რეალური ან პოტენციური ზიანის სიმძიმე, ჟურნალისტთა მხრიდან „მოვალეობებისა და პასუხისმგებლობის უგულებელყოფა“ და სხვა. ყველა შემთხვევაში პრესის თავისუფლების შეზღუდვის საფუძველი უნდა იყოს „წონადი“ და „აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში“.

მოცემულ შემთხვევაში, გასაჩივრებული გადაწყვეტილებით დადგენილია, რომ მოსარჩელეს სამეცნიერო ხასიათის პუბლიკაციების პარალელურად, ბოლო წლების განმავლობაში გამოქვეყნებული აქვს რამდენიმე ათეული სტატია საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ საკითხზე. საზოგადოებრივი ინტერესების მქონე თემატიკას ეხება ასევე მოსარჩელის მიერ ადრე გამოქვეყნებული სტატიები, რომლებმაც განაპირობეს სადავო წერილის გამოქვეყნებაც. შესაბამისად, შეიძლება დავასკვნათ, რომ მოსარჩელე მოღვაწეობს საზოგადოებრივი მნიშვნელობის საკითხების სფეროში და მონაწილეობს ამ საკითხებზე გამართულ საჯარო დისკუსიებში, რაც მის მიმართ „დასაშვები კრიტიკის“ ფარგლებს აფართოებს და, შესაბამისად,

მას კრიტიკისადმი მეტი მოთმინება მოეთხოვება. განსახილველ შემთხვევაში, ცალკე აღებული სადავო გამონათქვამები, რომლებიც სააპელაციო სასამართლომ უხამსობად მიიჩნია, შესაძლოა, შეურაცხმყოფელიც ყოფილიყო, მაგრამ საგაზეთო სტატიის მთელი კონტექსტის გათვალისწინებით, ეს გამონათქვამები უნდა შეფასდეს, როგორც საზოგადოებრივი ინტერესის მქონე თემატიკაზე საჯარო დისკუსიის დროს მოპასუხის მიერ საკუთარი შეხედულების მკვეთრი (უხეში) ფორმით გამოხატვა. ასეთი გამოხატვის მიმართულებით, მოსარჩელეს თმენის მეტი ვალდებულება გააჩნია, ამიტომ ეს გამოხატვა ექცევა ძირითადი უფლებით დაცულ სფეროში და გამორიცხავს მოპასუხის პასუხისმგებლობას.

8. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 411-ე მუხლის თანახმად, საკასაციო სასამართლო თვითონ მიიღებს გადაწყვეტილებას საქმეზე, თუ არ არსებობს ამ კოდექსის 412-ე მუხლით გათვალისწინებული გადაწყვეტილების გაუქმებისა და საქმის სააპელაციო სასამართლოში განსახილველად დაბრუნების საფუძვლები.

საკასაციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ სააპელაციო სასამართლომ ფაქტობრივი გარემოებები სამართლებრივად სწორად არ შეაფასა, რამაც განაპირობა საქმეზე არასწორი გადაწყვეტილების მიღება. აღნიშნულის გამო გასაჩივრებული გადაწყვეტილება უნდა გაუქმდეს და მიღებული ახალი გადაწყვეტილებით ა. ფ-ის სარჩელი არ უნდა დაკმაყოფილდეს.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 53-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის თანახმად, იმ მხარის მიერ გაღებული ხარჯების გადახდა, რომლის სასარგებლოდაც იქნა გამოტანილი გადაწყვეტილება, ეკისრებამეორე მხარეს, თუნდაც ეს მხარე გათავისუფლებული იყოს სახელმწიფო ბიუჯეტში სასამართლო ხარჯების გადახდისაგან. ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, ამ მუხლში აღნიშნული წესები შეეხება, აგრეთვე, სასამართლო ხარჯების განაწილებას, რომლებიც გასწიეს მხარეებმა საქმის სააპელაციო და საკასაციო ინსტანციებში წარმოებისას, ხოლო, ამავე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, თუ სააპელაციო ან საკასაციო სასამართლო შეცვლის გადაწყვეტილებას ან გამოიტანს ახალ გადაწყვეტილებას, შესაბამისად, შეცვლის სასამართლო ხარჯების განაწილებასაც.

განსახილველ შემთხვევაში, მართალია, მოსარჩელე ა. ფ-ი გათავისუფლებულია სახელმწიფო ბიუჯეტში სასამართლო ხარჯების გადახდისაგან (ტომი I, ს.ფ. 41, ტომი II, ს.ფ. 2-4), მაგრამ ის არ თავისუფლდება მოგებული მხარის სასარგებლოდ ამ უკანასკნელის მიერ გაწეული ხარჯების ანაზღაურებისაგან. საქმის მასალებით დასტურდება, რომ შპს გაზეთ „ა-ს“ სააპელაციო საჩივარზე გადახდილი აქვს 150 ლარი (ტომი II, ს.ფ. 47-48), ხოლო საკასაციო საჩივარზე – 300 ლარი, სულ 450 ლარი. აქედან გამომდინარე, ა. ფ-ს შპს გაზეთ „ა-ის“ სასარგებლოდ უნდა დაეკისროს ამ უკანასკნელის მიერ სააპელაციო და საკასაციო საჩივრებზე გადახდილი სახელმწიფო ბაჟის – 450 ლარის გადახდა.

ს ა რ ე ზ ო ლ უ ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო სასამართლომ იხელმძღვანელა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 411-ე მუხლით და

გ ა დ ა წ ყ ვ ი ტ ა :

1. შპს გაზეთ „ა-ის“ საკასაციო საჩივარი დაკმაყოფილდეს;
2. გაუქმდეს თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 8 ივნისის გადაწყვეტილება და მიღებულ იქნეს ახალი გადაწყვეტილება;
3. ა. ფ-ის სარჩელი არ დაკმაყოფილდეს;
4. ა. ფ-ს შპს გაზეთ „ა-ის“ სასარგებლოდ დაეკისროს ამ უკანასკნელის მიერ სააპელაციო და საკასაციო საჩივრებზე გადახდილი სახელმწიფო ბაჟის – 450 ლარის გადახდა;
5. საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.